

VOJNA STRATEGIJA OKTOBARSKOGR RATA

Kada je predsednik Sadat odlučio da Egipat mora prihvatiti vojnu ofanzivu, postalo je jasno da je strategija za sprovođenje te ofanzive bila uslovljena sa dva glavna faktora, ističe autor na početku svog izlaganja.¹ Ti faktori su: politički zahtevi i borbena sposobnost oružanih snaga.

Politički zahtevi. Politička namera predsednika Sadata nije bila da se vojnom ofanzivom vrata teritorije koje je Izrael okupirao u ratu 1967. godine, pa čak ni to da se izraelskim oružanim snagama nanese odlučujući poraz. Strategijski uslovi nisu dozvoljavali takve grandiozne ciljeve, i to iz sledećih razloga:

a) nije postojao nikakav Istočni front, kao u ratovima 1956. i 1967. godine, iako je Sirija izražavala opštu saglasnost sa preduzimanjem takve ofanzive;

b) podrška Sovjetskog Saveza je oslabila, a posebno u pogledu toga da Arapi treba da preduzmu vojnu ofanzivu;

c) Niksonova vlada je bila potpuno spremna da podržava Izrael

svim mogućim akcijama, sem oružanom intervencijom (pa čak je i to bilo verovatno ukoliko bi izraelske oružane snage bile dovedene pred odlučujući poraz).

Arapska vojna ofanziva je, očigledno, imala i nešto drukčiji cilj, a ne prosto obnavljanje rata za iscrpljivanje, kao što je bio od 1969. do 1970. godine, jer ako bi se to dogodilo, inicijativa bi vrlo brzo prešla na stranu Izraela, čije bi reagovanje tada (pogotovu ako bi prisustvo Sovjetskog Saveza bilo eliminisano) bilo vrlo snažno i moglo bi prerasti u kopnene i vazdušne bitke na samoj teritoriji Egipta. Jedina vrsta operacija u kojoj je Egipat očekivao da može zadržati inicijativu u svojim rukama, uz istovremeno nanošenje gubitaka izraelskim oružanim snagama, bila je uspostavljanje čvrstog mostobrana na istočnoj obali kanala, što bi predstavljalo stalnu pretnju za Izrael.

Politički cilj predsednika Sadata, koji je dao egipatskom ministru odbrane i koji je bio zasnovan na iznetim razmatranjima, bio je, prema rečima autora, formulisan ovako: »pripremiti oružane snage za izvođenje jednog ofanzivnog poduhvata koji će obezbediti uspeh i koji će prekinuti dotadašnju pat političku situaciju.«

¹ *Military Strategy of the October War.* Pod ovim naslovom je indijski general-major D. K. Palit izneo svoje izlaganje na Međunarodnom simpozijumu o oktobarskom ratu 1973. godine, koji je od 27. do 31. oktobra 1975. održan u Kairu.

Ovakav opšti cilj dao je slobodu oružanim snagama da političke zahteve pretvore u vojni cilj, ne postavljajući nikakve čvrste geografske ili teritorijalne zadatke. Politički cilj je, očigledno, bio ograničen i on je zahtevao da, bez obzira kakav zadatak oružane snage sebi postavile, u vojnom pogledu bude uspešan i da dalje podstiče dati cilj.

Borbena sposobnost oružanih snaga. Kroz realnu procenu vojne situacije u 1972. godini moguće je, prema rečima autora, ukazati na ove faktore:

a) U egipatskim oružanim snagama je postojalo osećanje inferiornosti prema izraelskom oružju, kao posledica odlučujućih poraza u 1967. i ranijim godinama. Osećanje da je izraelski vojnik bio neka vrsta »natčoveka« prožimalo je gotovo čitav vojnički i niži starešinski sastav u egipatskim oružanim snagama. Ovo osećanje inferiornosti nije bilo potpuno eliminisano ni u toku »rata za iscrpljivanje«. La-koća sa kojom je izraelsko ratno vazduhoplovstvo bilo u stanju da izvodi ofanzivne letove i udare po egipatskoj teritoriji nije nimalo doprinosila učvršćenju morala u egipatskom ratnom vazduhoplovstvu.

b) Postojalo je opšte osećanje da najubojitija sovjetska borbena sredstva — tenkovi i avioni — kojima su bile naoružane egipatske oružane snage nisu u tehničkom pogledu tako dobro izrađena i doterana kao ona kojim je bio naoružan Izrael. Sovjetski tenkovi i »migovi« nisu se, prema tom osećanju, mogli meriti sa izraelskim tenkovima i avionima.

c) Sovjetski Savez je odlučno odbio da snabdeva egipatske oružane snage »ofanzivnim oružjem« — uglavnom lovcima-bombarderima i

bombarderima, koji bi se mogli suprotstaviti istom takvom izraelskom oružju.

d) Egipatsko vojno držanje je po tradiciji, kako pre tako i u toku samog »rata za iscrpljivanje«, bilo uglavnom statično i defanzivno. Kopnena vojska nije bila usmeravana i obučavana za duboke ofanzivne prodore i pokretni rat, a uloga ratnog vazduhoplovstva je ograničavana samo na presretanje i odbranu, dok su ofanzivni udari bili gotovo sasvim zaboravljeni. Komandni sastav isto tako nije bio obučavan i organizovan za pokretni rat.

Međutim, s druge strane, postojala su i pozitivna osećanja, kao na primer, ogromno poverenje u nadmoć egipatskog raketnog oružja u sklopu protivvazdušne i protivoklopne odbrane. Iako baterije SAM-3 i SAM-6 i mnogobrojne protivavionske raketne baterije nisu bile oprobane i proverene u ranijim borbenim dejstvima, ipak je novoorganizovana Služba vazdušne odbrane uključila novu koncepciju protivavionske odbrane u čitavu strategijsku zamisao, sa ciljem da ospori izraelsku lokalnu nadmoć u vazduhu pomoću novog presretačkog raketnog sistema na zemlji. Međutim, to je bio prilično nepokretan odbrambeni sistem, čija se efikasnost ograničavala na određenu teritoriju. Samo su baterije raketa SAM-6 i rakete *Strela* mogle da se prebacuju preko kanala.

Što se tiče bitke na kopnu, ističe dalje autor i ovde je uvedena prilično nova koncepcija: pešadiji je sada, za razliku od ranije kada je imala ulogu snaga za podršku, data glavna, vodeća uloga i nju su u borbi trebalo masovno da pridržavaju tenkovske i protivoklopne raketne snage. Egipćani su u pogledu takve koncepcije bili u pred-

nosti nad Izraelcima, koji su glavnu pažnju poklonili svojim oklopnim snagama, dok su u ulogu pešačkih snaga zapostavili.

Posle ovakvog razmatranja egipatsko vojno rukovodstvo je kao svoj osnovni cilj postavilo »preduzeti ograničena ofanzivna dejstva radi uspostavljanja mostobrana preko kanala.«

Očigledno je da se i u ovakvoj formulaciji krila opreznost, koju su Egipćani stalno imali na umu. Vojnim ciljem se nisu postavljali nikakvi teritorijalni zahtevi, sem što se od oružanih snaga zahtevalo da preduzmu ofanzivna dejstva preko kanala. I to je bilo sve. U toj fazi razmišljanja i planiranja (očigledno se radilo o periodu decembar 1972. početak 1973) izvestan broj pitanja je ostao nedefinisani, kao:

a) dubina i širina mostobrana koji je trebalo uspostaviti;

b) kakav stav zauzeti, šta raditi dalje, kada se mostobran uspostavi, tj. da li preći u odbrambena dejstva i manjim, snažnim napadima nanositi gubitke izraelskim snagama, ili mostobran koristiti kao osnovu za dalja ofanzivna dejstva;

c) preduzimanje drugih operacija, na kopnu ili na moru koje bi trebalo da podstiču glavne ofanzivne operacije iz mostobrana, kao što su desantne operacije na obalu Sredozemnog mora ili čak u rejon Ras Sudra.

General Ismail je, prema rečima autora, izneo posle rata razloge zbog čega je imao tako »oprezan« prilaz operacijama koje je trebalo izvesti posle uspostavljanja mostobrana, navodeći njegove reči:

»Mi smo do u detalje analizirali sve naše mogućnosti, ali smo zaključili da je sve u krajnjoj liniji zavisilo od toga šta će neprijatelj preduzeti... Za mene se nije pos-

tavljalo pitanje kakve su naše mogućnosti, već se tu radilo o hladnim, realnim proračunima. Bez obzira kakve nam se mogućnosti budu ukazale, moja dužnost je bila — ništa ne rizikovati. Operacije smo započeli pod zaštitom našeg poznatog raketnog 'kišobrana'. Ako je trebalo da napredujemo dalje, izvan tog raketnog 'kišobrana', morali smo pričekati, bez obzira da li sam ja ili neko drugi mogao videti priliku — mogućnost za takvo napredovanje, sve dok ne budemo sigurni da su naše snage dobile odgovarajuću zaštitu. Naše ratno vazduhoplovstvo je dobro, herojski dejstvovalo, ali da sam gurnuo naše snage da iskoriste neku ukazanu priliku bez ikakve zaštite od neprijateljevih nadmoćnih snaga u vazduhu, to bi značilo da bih celokupni teret borbe stavio na ratno vazduhoplovstvo i dodelio mu zadatke koje ono nije bilo u stanju da izvršava... Zbog toga sam ostao pri našim planovima... Mislim pri našim osnovnim, prvim planovima... koji su predviđali period stabilizacije posle uspostavljanja mostobrana... i dobijanja vremena radi ponovne procene situacije u svetlosti neprijateljevog reagovanja.«

Drugi razlog, možda, zbog čega su egipatski planovi išli u početku samo do uspostavljanja mostobrana i ništa više, bio je opšte osećanje, opšti stav da rat ne treba dugo da traje. Ako bi mostobran mogao dovesti do toga da se na njemu razbiju izraelska ofanzivna dejstva, da doprinese nanošenju gubitaka izraelskim snagama i da se uspešno održi, recimo 7—10 dana, onda bi šteta izraelskoj ekonomiji i smanjivanje njegovih ratnih rezervi moglo dovesti do prekida vatre pod povoljnim uslovima. (Ovaj aspekt nije bio pomenut od generala Ismaila, ali on isto tako može

biti jedan od predmeta razmatranja. »Rat za iscrpljivanje« bi nanio mnogo veću štetu Izraelu nego Egiptu).

Kasnije operacije na Sinaju. Otkolnosti su, međutim prisilile Egipat da krene u nova ofanzivna dejstva iz mostobrana (14. oktobra), i o tome general Ismail kaže:

»Pa ipak, mi smo morali da krenemo u ofanzivu na širokom frontu još pre pogodnog trenutka. Cilj tih ofanzivnih dejstava je bio smanjivanje pritiska na Siriju... i kada sam osetio da smo uspeali u tome da prisilimo neprijatelja da povuče neke svoje snage sa sirijskog fronta... ja sam više voleo da se povučem na mostobran i da nastavim sa njegovom konsolidacijom.«

Kao što je poznato, ofanziva od 14. oktobra nije bila, u vremenskom pogledu, srećno pogođena. Da je počela dva do tri dana ranije, po opštem priznanju, njen oklopni udar ne bi bio tako veliki kao što je bio 14. oktobra, ali bi i izraelske snage bile manje pripremljene, pa bi se egipatski mostobran proširio za još nekoliko kilometara, što bi dovelo i do poremećaja izraelske ravnoteže snaga na severnom i južnom frontu. Snažno nadiranje ka planinskim prevojima moglo je značiti rizikovanje uspeha ograničenog političkog cilja predsednika Sadata, pa je i kasnije snabdevanje Izraela američkim oružjem opravdalo opreznost generala Ismaila.

Do neuspeha je, razumljivo, došlo zbog toga što je do početka egipatske ofanzive iz mostobrana Izrael imao dovoljno vremena da stabilizuje situaciju na sirijskom frontu i što je američka pomoć u oružju već počela da pristiže — pa se Izrael nije više osećao u panici, koja je zemlju bila uhvatila u periodu od 7. do 11. oktobra.

Od generala Dajana smo imali priliku da čujemo, ističe dalje autor, njegovu ličnu procenu situacije na kanalu 9. oktobra, u vreme kada su sirijske snage još uvek držale Golanske visove:

»Naše snage su tamo razvijene defanzivno i izgradile su liniju radi prikrivanja egipatskih snaga, sve dok se situacija ne izmeni u toku sledećih nekoliko dana... Poznatu liniju uporišta Bar-Lev napustili smo delimično organizovano i u redu, a delimično ne. Sada ne postoji više nikakva linija uporišta. Nadam se da je većina vojnika koji su posedali tu liniju uspela da se povuče, ili će to učiniti u toku ove noći. Međutim, linija kao takva nema više nikakvu ulogu: mi sa njom nismo više u stanju da održavamo redovan kontakt i mi smo je napustili...« Ovo ima mnoge implikacije. Dve od njih su očigledne: to je otkrilo čitavom svetu da mi nismo jači od Egipćana, a druga je da ako mi ne možemo da odbacimo Egipćane nazad preko kanala, onda će oni nastaviti da prikupljaju svoje snage i tenkove na ovoj strani kanala. Pitanje je šta dolazi sledeće. Kako ja gledam na stvari, tu postoje dve do tri varijante:

Apsolutno ne sumnjam da ako Egipćani stvarno krenu u napad s minimalnim snagama — iako nisam baš siguran da će oni to uraditi — mi ćemo morati naći kraće i pogodnije položaje na topografskim linijama koje ćemo moći bolje držati i braniti. Ti položaji bi mogli biti negde u rejonu između prevoja Mitla i Sueckog kanala.

Pošto je Egipćanima otvoren put da pređu kanal u pravcu juga, ka Abu Rudeisu u pravcu Šarm el Šeika, mi se isto tako moramo zapitati šta će se dogoditi ako oni

pokušaju da krenu na jug. Gde ćemo ih zadržati? Komandant ratnog vazduhoplovstva je rekao nešto o egipatskoj oklopnoj koloni koja je počela pokret ka jugu. On je pomenuo pedeset vozila, da li su sva ili delimično od njih tenkovi nije poznato, ali su se naši avioni već angažovali protiv njih. Ali, mi se ne možemo pouzdati da će samo ratno vazduhoplovstvo sprečiti Egipćane da ne krenu u napad u pravcu juga. Čak i ako bi bilo potrebno da organizujemo nove odbrambene linije, sumnjam da će naše snage biti u stanju da zadrže te linije...»

Ovo je, po rečima autora, bila procena situacije generala Dajana od 9. oktobra, koju je dao na jednom tajnom sastanku urednicima izraelskih dnevnih listova, s tim da ništa od toga ne objavljuju, već da budu u toku događaja. (U stvari, ova procena izraelskog ministra odbrane je bila dozvoljena da se objavi u javnosti tek tri meseca kasnije, 15. februara 1974).

Ako je general Dajan govorio ovako o tadašnjoj situaciji, onda se sigurno može pretpostaviti da je moral u Vrhovnoj komandi u Tel Avivu bio stvarno nizak, a to se, kako navedena procena otkriva, zasniva na dvema činjenicama: prvo, Izraelci su planirali da se povuku na uzvišeniye zemljište na sredini Sinaja, ako Egipćani krenu u napad iz mostobrana na istočnoj obali kanala, i drugo, da izraelske vazduhoplovne snage, koje su se inače snažno angažovale protiv Sirije nisu bile u nadmoćnijem položaju iznad Sinajskog poluostrva u toj fazi rata, u stvari nisu bile dovoljno nadmoćne da spreče egipatski napad iz mostobrana čak i kad se odvijao u jačini jedne brigade (uprkos činjenici da su one baš to uradile dva dana ranije).

Po svemu izgleda da su Egipćani propustili priliku za napad u periodu od 10. do 12. oktobra. Da su napali u tom periodu, sasvim je moguće da su mogli napredovati do linije planinskih prevoja — i to ne zbog toga što je jedan tako duboki napad bio potreban za ispunjenje njihovog ratnog cilja, već zbog toga što bi on odmah privukao izraelske vazduhoplovne i oklopne rezerve sa severnog na južni front, čime bi se i pritisak na sirijskom frontu smanjio.

Suština egipatske strategije. Zbog toga što su se potpuno oslanjali na raketni zaštitni »kišobran« i što im ratno vazduhoplovstvo nije bilo dovoljno efikasno (u poređenju sa nadmoćnijim izraelskim ratnim vazduhoplovstvom), egipatski vojni cilj je sasvim razumljivo, bio i ograničen i oprezan. General Ismail je išao samo na to da se uspostavi mostobran. U tradicionalnom strategijskom stilu on je tada predviđao »konsolidovanu pauzu« u toku koje bi mogao izvršiti »ponovnu procenu situacije u svetlosti neprijateljevog reagovanja«. Jedine operacije koje su prethodno bile planirane i koje je trebalo izvesti posle konsolidacije mostobrana bila su dva ofanzivna ispada u pravcu severa i juga, ka mestima Romana i Ras al Sudra.

Ovakvu strategijsku koncepciju general Palit komentariše na ovaj način:

Ovakva strategija je bila ispravna kada se na izvršenje operacija gleda sa istorijskog aspekta. Međutim, ona je zanemarivala ograničeni vremenski okvir u kome se jedan tako intenzivan rat imao da izvede u strategijskim okolnostima koje su vladale na Srednjem istoku. *Rat je u takvim okolnostima ograničen vremenskim okvirom, što se mora uzeti u razma-*

tranje kao glavni stratezijski faktor.

Vremenski okvir koji se mogao predviđati u 1973. godini izgledao je, otprilike, ovako:

a) Rat će se, verovatno, završiti za tri do četiri sedmice, jer bi postojala opasnost da eskalira do nivoa supersila, kada bi i Savet bezbednosti već preduzeo odgovarajuće korake (to se, u stvari, i dogodilo u sva tri prethodna arapsko-izraelska rata).

b) Ako se odluka ne može ostvariti u tom vremenskom okviru (kao što je to bilo 1967) onda strana koja preuzima inicijativu mora ići na to da izvuče maksimalnu korist u tom periodu, kako bi pri prekidu vatre opšta stratezijska situacija počivala na maksimalnoj prednosti.

U određenom vremenskom okviru moguće je ostvariti period maksimalne borbene efikasnosti. Kada je reč o egipatskim planovima za iznenadnu vojnu ofanzivu (koja bi bila povezana sa sirijskom ofanzivom i opštom arapskom solidarnošću), mogu se izvući ovi zaključci:

a) Početna prednost iznenađenja, koja bi dovela do teških početnih gubitaka kod neprijatelja na dva daleko odvojena fronta, prozrokovala bi ozbiljnu ali privremenu neravnotežu u borbenoj sposobnosti neprijatelja i gubitak morala.

b) Početna neravnoteža ne bi morala dovesti do neuspeha. Ravnoteža bi se sigurno mogla delimično povratiti kada se izraelska mobilizacija počne da odvija i kada se završi. Osim toga, ravnoteža bi se bitno uspostavila kada američka pomoć u oružju (uključujući popunu izgubljenih aviona i tenkova) počne da pristiže iz Evrope i SAD.

c) Prihvatljiva vremenska procena takvog stanja neravnoteže kod

neprijatelja mogla bi se uzeti prema sledećem:

— period maksimalne neravnoteže kod Izraela: od »D« do »D« plus 2 ili 3,

— period delimične neravnoteže: od »D« plus 2—3 do »D« plus 6.

Iz ovakve procene vremenskog okvira general Palit izvodi zaključak da bi *period maksimalne arapske borbene nadmoćnosti mogao trajati od 8. do 13. oktobra*. Ovde nisu uzeti u obzir pogrešni taktički postupci, nedostaci u merama koordinacije i druge nepravilnosti. Ako bi se i to uzelo u obzir, onda bi se period maksimalne borbene nadmoćnosti još više skratio i kretao bi se negde između 8. i 10. oktobra.

Međutim, da bi se ublažila ovakva pogrešna stratezijska procena, valja istaći, navodi autor, da su se taktički nedostaci stvarno dogodili, i to:

a) pogrešna upotreba jakih sirijskih oklopnih snaga;

b) neusklađenost između dve ofanzive, na severnom i na južnom frontu;

c) neusklađeno dejstvo između egipatske 2. i 3. armije.

Ako bi se taktičke ili druge nepravilnosti i uzete u obzir, autor ističe da bi glavni stratezijski zaključak bio ovaj: Ako su dalja ofanzivna dejstva bila stvarno planirana, ona su se morala odigrati između 8. i 12. oktobra. *Posle tog perioda egipatske oklopne snage NISU SMELE preduzimati nikakva dejstva, jer su mogla dovesti u opasnost početne uspehe na mostobranu.*

Procena generala Ismaila da je morala postojati »konsolidaciona pauza«, prema mišljenju autora, bila je sasvim ispravna, i ta pauza je trebalo da potraje dan »D« plus 2 ili 3, što znači 8. i 9. oktobra. Na osnovu procene vremenskog okvira Egipat je još mogao preduzeti

ofanzivna dejstva između 9. i 12. oktobra, iako nije imao odgovarajući vazdušni »kišobran«, jer je to bio period kada je i Izrael izgubio ravnotežu. Iz navedene izjave generala Dajana jasno se vidi da egipatski gubici u tom periodu ne bi bili tako veliki. Ali posle, 12. oktobra svaka ofanziva koja ne bi imala odgovarajući raketni zaštitni »kišobran« bila bi, sigurno, katastrofalna.

Kraći pregled ratnih dejstava. Stvarni tok događaja autor iznosi u najkraćim crtama prema sledećem:

a) Ofanzivom preko kanala ostvareno je potpuno iznenađenje, razbijena je i pregažena linija Bar-Lev, tako da nije, prema rečima generala Dajana, »ostala nikakva linija uporišta«. Izraelske snage na Sinaju su bile izbačene iz ravnoteže, postale su demoralisane i pretrpele su značajne gubitke u tenkovima. U periodu između 8. i 14. oktobra situacija se u Izraelu pogoršala do te mere da je izraelska vlada bila prinuđena da potraži pregovore radi prekida vatre.

b) General Ismail je želeo čvrsto da se drži svoje odluke da ne kreće nigde iz mostobrana. Politički cilj je bio ostvaren: ostatak ratnih dana trebalo je provesti u konsolidaciji zadobijene prednosti.

c) Teška situacija kod Sirijaca predstavljala je, međutim, glavni neuspeh u opštim arapskim planovima. Najkritičniji period na severnom frontu bio je 11—12. oktobra (pre nego što su iračke snage sprečile pogoršanje situacije).

d) Američko oružje je počelo da pristiže u Izrael 13. oktobra, što je predstavljalo prekretnicu u izraelskoj ratnoj situaciji.

e) Egipatska ofanziva radi olakšanja situacije na severnom frontu

počela je 14. oktobra i ona je za posledicu imala veliki gubitak tenkova.

f) Veliki gubitak tenkova prisilio je generala Ismaila da sa zapadne obale prebaci na istočnu oklopne snage, čime je poremetio svoju ranije planiranu ravnotežu snaga na zapadnoj i istočnoj obali kanala — što je predstavljalo glavni faktor u krajnjem neuspehu da se preseku ili odbace snage generala Šarona, koje je uspeo da prebaci na zapadnu obalu kod Deversaira.

Ovakav tok ratnih događaja autor komentariše na ovaj način:

Da li su egipatske snage mogle da ostvare veću strategijsku prednost time što bi krenule u neku veću ili manju ofanzivu iz mostobrana u pravcu istoka u periodu između 10—12. oktobra, sada je to samo stvar nagađanja. Sa političko-strategijskog gledišta niko ne može prebacivati generalu Ismailu što nije pokušao sa jednom takvom ofanzivom. Za njegovu politiku se može govoriti da je bila oprezna, ali je isto tako bila i ispravna.

Međutim, njegova velika ofanziva od 14. oktobra, pored činjenice da je već bilo prekasno da izmeni situaciju na sirijskom frontu u većoj meri, može se kritikovati kao neproračunat rizik — kao veliko odstupanje od njegove sopstvene odluke. Odbrambene linije na frontu pred Damaskom nisu bile probijene; krajnje je neverovatno da su oslabljene izraelske snage mogle ostvariti neki dublji prodor u sirijsku teritoriju; a navedeni vremenski okvir, ako se analizira u detalje, brzo je isticao. Ofanziva koja je počela tog datuma, 14. oktobra ili još kasnije, mogla je uticati na opštu situaciju samo marginalno — a u sebi je krila veliki rizik.

M. Đ.

NOVA STRATEGIJA AMERIČKE KOPNE NE VOJSKE

Članak majora Helmsa zaslužuje pažnju i naših čitalaca. Međutim, želimo skrenuti pažnju da neki stavovi autora iziskuju komentar. Tako, na primer, konstatacija pisca da američke oružane snage imaju teškoća sa pravdanjem vojnih izdataka i obezbeđenjem budžetskih sredstava je u međuvremenu prevaziđena usvajanjem najvećeg mirnodopskog vojnog budžeta u istoriji SAD, pri čemu je karakteristično da su prvobitni zahtevi Pentagona samoinicijativno od Američkog kongresa više puta povećavani. Usvojeni budžet je upravo onaj za koji se svojevremeno zalagao ministar odbrane Slezindžer.

Autor pokušava da dokaže i neophodnost postojanja američkih snaga u Evropi i nepromenljivost takvog stanja, a posebno da legalizuje kao neminovnu i međunarodnopravno zasnovanu praksu američkih intervencija u svetu, pre svega u zemljama koje se nalaze u razvoju.

U SAD ima i drugih publikacija u kojima se još eksplicitnije izražavaju tendencije vojno-strategijske misli američkih oružanih snaga. Naročito su te analize iscrpne posle vijetnamskog rata, pri čemu američka teorija i praksa nastoje da ta iskustva što bolje upošte i iskoriste u razvoju svojih oružanih snaga.

Bolje poznavanje američke vojne politike moguće je tek kada se prouči veći broj članaka, studija i knjiga. Na primer, knjiga Džona Kolinza »Velika strategija« odražava i stavove američke vlade i Pentagona. Iz te knjige čitalac može da sagleda pravi karakter i suštinu strategije za koju se zalaže autor, koja se ogleda u prilagođavanju SAD izmenjenim uslovi-

ma u svetu i raznim pritiscima na nesvrstane zemlje, i u suzbijanju progresivnih kretanja u svetu.

UVOD

Promena je jedna od konstanti života i možda ni u jednom drugom periodu ljudske istorije nije taj fenomen imao tako velike i dalekosežne posledice kao što je to danas. Saobrazno tome, vojnom strategu se kao imperativ nalaže da upozna i razume promene koje se odigravaju u sredini, u društvu u kome živi, da bude u stanju da otkrije pravce tih promena i da razradi pravilnu strategiju na svojim hipotezama.

Autor u članku¹ analizira neke od najznačajnijih promena u svetu, razmatra njihove moguće efekte i uticaje na vojnu strategiju i iznosi strategijsku alternativu za američku kopnenu vojsku za period od 1975. do 1990. godine.

Međunarodni faktori. Već na samom početku je potrebno shvatiti da se položaj Sjedinjenih Američkih Država nalazi u stanju promena. Sjedinjene Američke Države u pogledu izvora sirovina i tržišta

¹ *A New Strategy for the US Army*, major Robert F. Helms, II »Military Review«, avgust 1975. SAD.

postaju sve zavisnije od drugih zemalja. Zajedno sa ovim fenomenom postoji i paralelna međuzavisnost u američkoj privredi, tačnije rečeno, Sjedinjene Američke Države postaju sve osetljivije i ranjivije u odnosu na one zemlje koje raspolažu sirovinama i tržištem. Očekuje se da taj trend u bliskoj budućnosti neće slabiti, već da će sve više dobijati na zamahu. Da bi se razumeo uticaj međunarodnih faktora valja se samo podsetiti kakav je uticaj imao bojkot naftom arapskih zemalja 1974. godine na američku privredu. Odmah su skočile cene svim gorivima, došlo je do devalvacije novca i pojačane inflacije itd.

Druga značajna promena u sedamdesetim godinama ovoga veka ogleda se, prema autoru, u nestajanju bipolarnog i nastajanju multipolarnog sveta sa pet političkih punktova: Sjedinjene Američke Države, Sovjetski Savez, Zapadna Evropa, Japan i NR Kina. Ali ni ovo nije sve. Prema onome šta se u poslednje vreme odigravalo u Ujedinjenim nacijama može se zapaziti da na svetsku scenu stupa i šesta politička baza — nesvrstane zemlje, ili zemlje Trećeg sveta. Nastajanje multipolarnog sveta može se pripisati mnogobrojnim uzrocima. Među najznačajnijim po autorovom mišljenju su:

- smanjivanje napetosti u hladnom ratu između SAD i SSSR;
- ekonomski oporavak Japana i Zapadne Evrope posle drugog svet-skog rata;
- smanjena američka nezavisnost na međunarodnoj areni;
- prirodna želja mnogih zemalja u razvoju da u najvećoj mogućoj meri same odlučuju o sopstvenoj sudbini. Ovaj faktor se posebno istakao za vreme bojkota naftom arapskih zemalja 1974. godine;

• očigledno razočaranje američke javnosti u sopstvenu spoljnu politiku i želja te javnosti da se u prvi član stavi privreda zemlje.

Sve ovo zajedno, ističe autor u svom članku, zahteva od vojnog stratega da shvati nove političke realnosti u svetu. Sjedinjene Američke Države se više ne mogu uzdati u tradicionalnu posleratnu podršku drugih zemalja njenoj spoljnoj politici. Ovakav razvoj primoraće SAD da akcije izvode sve više same, a te akcije će nailaziti na pojačanu kritiku drugih zemalja. Tako je, na primer, akcija da brzo snabdeju Izrael naoružanjem u toku poslednjeg rata na Bliskom istoku, 1973. godine, izazvala oštru kritiku njihovih saveznika.

Zapadna Evropa se do sada odupirala svakom američkom pokušaju da smanje oružane snage stacionirane u tim zemljama, ili da navedu te zemlje da povećaju sopstvene oružane snage. To se može očekivati i ubuduće, što je, svakako, paradoks. S jedne strane, zemlje Zapadne Evrope pravdaju svoj otpor da povećaju sopstvene oružane snage time što je došlo do smanjenja hladnoratovske zategnutosti i što se smanjila verovatnoća sovjetskog napada. S druge strane, kad god se potegne pitanje smanjivanja američkih oružanih snaga u zemljama Zapadne Evrope, te zemlje počnu da ističu svoj protivargument da su te snage potrebne za odvracanje Sovjeta od agresije.

Na prvi pogled ovakvi stavovi mogu izgledati protivrečni, ali su oni, prema rečima autora, ipak kompatibilni. Prisustvo američkih konvencionalnih snaga u Evropi je potrebno radi kompletiranja nuklearne ravnoteže i odvracanja. Ova činjenica nije predmet rasprave među vojnim stratezima, ali se

problem pojavljuje onda kada Ministarstvo odbrane treba pred Kongresom da pravda prisustvo oružanih snaga u Zapadnoj Evropi. U osporavanju navoda Ministarstva odbrane oštra kritika članova Kongresa okreće se baš tom odbijanju evropskih zemalja da povećaju sopstvene oružane snage. Držanje oružanih snaga u Evropi postaje za Sjedinjene Američke Države svakim danom sve teže, pa će i pritisci za smanjivanje tih snaga biti svakim danom jači.

Evropljani s velikim sumnjama gledaju na kongresne pritiske da se smanje američke oružane snage u Evropi. Ovo dovodi do povećanja njihove želje za samostalnjom, nezavisnijom spoljnom politikom i do povećanja napetosti u NATO do akutnih granica. Unutrašnje veze u NATO su već ozbiljno oslabiljene grčko-turskim sukobom, francuskim povlačenjem, arapsko-izraelskim ratom 1973. i bojkotom naftom koji je usledio posle tog rata. Slabljenje NATO je dugoročni cilj Sovjetskog Saveza i na sadašnji trend u tom pravcu se u Kremlju svakako sa simpatijama gleda.

Kada je reč o Sovjetskom Savezu, onda se, po mišljenju autora, pred vojnog stratega postavlja druga značajna varijabla, a to je — kakvi su njegovi dugoročni ciljevi i namere? S jedne strane, izgleda da u svemu tome dominira »detant« koji je praćen smanjivanjem napetosti i povećanjem dobre volje i trgovinske razmene. S druge strane, Sovjetski Savez energično radi na razvoju svojih pomorskih snaga i one se brzo približuju onom nivou koji je potreban za prisustvo značajnih vojnih snaga širom sveta. Isti takav razvoj odvija se i u pogledu strategijskih aviona. Impre-

sivno snabdevanje arapskih zemalja u oktobru 1973. ukazuje kakve su njegove sposobnosti, a baca izvesnu svetlost i na to kakve su njegove namere.

Očigledno je da će Sovjetski Savez radije snabdevati borbenim potrebama svoje saveznike angažovane u nekom sukobu nego ih pustiti da budu poraženi. Međutim, nije sasvim jasno da li će Sovjetski Savez ojačati svoje saveznike i borbenim snagama da bi sprečio njihov poraz. Isto tako nema nikakvih indikacija da li Sovjetski Savez namerava da ispolji svoju vojnu moć i na kopneni deo zapadne hemisfere, ili se zadovoljava samo da demonstrira svoje prisustvo u međunarodnim vodama. Razvojem mornaričke pešadije i nosača aviona, čiji se brzi razvoj inače očekuje i u sledećoj dekadi, Sovjetski Savez će stvoriti mogućnost da svoje vojne snage prebaci na obale zapadne hemisfere. Ovu mogućnost vojni stratezi u SAD i na Zapadu moraju stalno imati na umu i ona se mora odražavati i u njihovim stavovima.

Pre nego što je u analizi prešao sa međunarodnih na domaće, unutrašnje faktore, autor je istakao potrebu razmatranja još dva dopunska faktora. Prvi je sovjetsko-kineski sukob, a drugi je povećanje broja zemalja koje raspolažu nuklearnim oružjem. Iako sovjetsko-kineski sukob predstavlja nov i realan fenomen za obe te zemlje, ipak je sasvim malo verovatno da bi između njih moglo doći do rata velikog obima. Zbog toga ne treba mnogo računati na to da bi taj sukob mogao sputavati Sovjetski Savez u njegovim namerama i akcijama.

Povećanje broja zemalja koje raspolažu nuklearnim oružjem pred-

stavlja, međutim, značajan faktor koji se mora uključiti u buduću američku vojnu strategiju. Teško je sa sigurnošću predvideti koliki broj zemalja i koje sve zemlje će nabaviti ili izraditi nuklearno oružje u sledećih deset godina. Ovde se, međutim, ne radi samo o tome da sve veći broj zemalja uviđa da raspolaže mogućnostima za proizvodnju nuklearnog oružja, već da njihovo obezbeđenje postaje sve teže, a njihov prenos sve lakši ne samo za određenu državu, već i za terorističke grupe koje bi se nelegalnim putem mogle da domognu tog oružja, a zatim i da izvedu napad na neki unosan cilj, kao što je veliki industrijski centar ili velika luka.

Unutrašnji američki faktori. Dominantan faktor u utvrđivanju američke vojne strategije jeste unutrašnja politička i ekonomska situacija. Ove promenljive veličine određuju spoljnu i unutrašnju politiku koje sa svoje strane utiču na prioritet raspodele sredstava, od kojih, na kraju, zavise i oružane snage. Pri postojanju oskudnih sredstava, sasvim je prirodno da domaći, unutrašnji zahtevi dobijaju prioritet. Pritisci da se smanje izdaci za oružane snage, kako bi se obezbedila veća sredstva za unutrašnje potrebe, uvek su veliki. Međutim, ti pritisci se povećavaju do akutne granice u periodima ekonomske stagnacije, što je danas slučaj u SAD. Razočaranje mnogih Amerikanaca u vijetnamski rat i popuštanje hladnoratovske zategnutosti, na koju se pozivaju zagovornici detanta, koriste se za dalje povećanje pritiska u pravcu smanjenja vojnih izdataka.

Ukupan efekat ovoga se, prema rečima autora članka, može očekivati u tome što će biti sve teže i teže opravdati zadatke i sredstva

koje je američka kopnena vojska imala u periodu hladnog rata. Ukoliko američka kopnena vojska ne izmeni svoj sastav, njena sposobnost da štiti američke interese u inostranstvu postaće predmet sve većeg nezadovoljstva i osporavanja. Najzad, američka kopnena vojska nije uspela da spreči arapske zemlje da značajno podignu cenu nafti. U takvim okolnostima sasvim je prirodno da se svaki američki građanin zamisli i zapita šta za uzvrat on dobija od novca koji ulaže u oružane snage.

Uloga američke kopnene vojske u periodu 1975—1990. Od vremena kada su se SAD pripremale za drugi svetski rat, sada prvi put američka kopnena vojska nema neki određeni strategijski zadatak, sem onog opšteg, da štiti američke interese u inostranstvu i u zemlji. U toku drugog svetskog rata njen zadatak je bio jednostavan — da uništi neprijatelja. Posle drugog svetskog rata njen zadatak je proistekao iz politike hladnog rata i on se može opisati kao zadržavanje protivnikovih snaga (sprečavanje da se teritorijalno šire). Taj zadatak je, prema rečima autora, američka kopnena vojska dobro obavila, ali on ne može više služiti kao glavno opravdanje njenog postojanja. Bilo bi necelishodno i dalje insistirati na »komunističkoj opasnosti« kada američka vlada proklamuje smanjenje napetosti kao rezultat detanta.

Zahtevi koji bi se mogli postaviti pred američku kopnenu vojsku u periodu 1975—1990. mogli bi se, prema rečima autora, ovako definisati:

Prvo, u Evropi se i dalje moraju držati uverljive konvencionalne snage odvracanja.

Drugo, američka kopnena vojska mora biti sposobna da štiti američke interese u inostranstvu, i

Treće, američka kopnena vojska mora biti sposobna da brani zemlju i da u samoj zemlji obezbedi mir u kome bi ustavna vlada mogla nesmetano da funkcioniše.

Na prvi pogled ovo ne izgledaju neki novi i različiti zadaci, i oni, u stvari, to i nisu. Sva razlika je u naglasku na novim sredstvima kojima se ti zahtevi ispunjavaju, a iz toga proističe i nova strategija.

Efikasne konvencionalne snage za odvracanje u Evropi. Teško je negirati da odvracanje u Evropi, u obliku konvencionalnih snaga, nije bilo i da u bliskoj budućnosti neće ostati racionalno. Konceptija upotrebe tih snaga kao »potezne žice mine«, koja je obezbeđivala američko političko angažovanje u slučaju agresije, pokazala se kao efikasna u odvracanju od agresije i u povećanju stabilnosti u Evropi. Sve dok američke vojne snage nisu bile stalno stacionirane u Evropi posle drugog svetskog rata, ta ista Evropa je u dvadesetom veku doživljavala neprekidne sukobe i vrenja, a i dva strahovita rata. Iako je u lečenju ratnih rana ostvaren značajan ekonomski i politički napredak, u Evropi su ostali još neki faktori koji bi mogli dovesti do novih sukoba. S tim u vezi sadašnje američke vojne snage u Evropi predstavljaju, prema mišljenju autora, efikasno sredstvo za sprečavanje sukoba. Zbog toga bi bila velika greška ako bi u toku sadašnjih pregovora o smanjenju strategijskog naoružanja (SALT) i pregovora o smanjenju oružanih snaga i naoružanja (SOSIN) došlo do jednostranog smanjenja američkih vojnih snaga u Evropi. Sadašnji sastav i jačinu američkih snaga KoV u Evropi trebalo bi i dalje

zadržati, sve dok se u navedenim pregovorima ne postigne stvarni napredak.

Zaštita američkih interesa u inostranstvu

Ovaj zadatak zahteva, prema rečima autora članka, brižljivo i ozbiljno razmišljanje, a i značajno odstupanje od sadašnje strategije i organizacije. Vijetnamski rat ili »iskustvo« pokazali su necelishodnost konfrontacije konvencionalnih snaga, izduženim linijama snabdevanja, sa nekonvencionalnim snagama. Isto tako i britansko iskustvo u Irskoj izgleda ukazuje da nekonvencionalne snage mogu da o nemoguće konvencionalne snage, i to u industrijski razvijenom regionu. Zato ova zakonitost nije ograničena samo na zemlje u razvoju, sa planinskim ili pošumljenim zemljištem.

Danas postaje sve očiglednije da tradicionalno-istorijski načini zaštite interesa u inostranstvu više nisu adekvatni. Ovo se dešava baš u vreme kada se zemlje, koje raspolažu neophodnim sirovinama, grupišu kako bi pokazale svoju snagu u odnosu na industrijski razvijene zemlje.

Kako se danas sve više prihvata činjenica da se vojnom snagom ne može obezbediti snabdevanje sirovinama, industrijski razvijene zemlje će biti primorane da sednu za pregovarački sto i da uspostave ravnopravne trgovinske odnose sa zemljama bogatim sirovinama. To znači, prema rečima autora, da američka kopnena vojska ne može više imati ulogu zavojevača u obezbeđivanju tih sirovina, već više zadatak obezbeđenja stabilnosti koja omogućava sprovođenje ovih trgovinskih sporazuma. Stoga se

moгу očekivati zadaci hitnog prebacivanja u neku razvijenu zemlju ili zemlju u razvoju radi izvođenja operacija ograničenog obima. Težište će biti na upadu u nestabilno područje, uspostavljanju stabilnosti i zatim povlačenju. Ova uloga može izgledati neobično slična ulozi »svetskog policajca«, ali se ipak znatno razlikuje u dve stvari: u pogledu cilja i u pogledu sastava angažovanih snaga.

Cilj takvih intervencija je da se izvrši odvrćanje američkim konvencionalnim snagama tamo gde je potrebno pružiti pomoć drugim zemljama i da se uspostavi i održi stabilna situacija u kojoj se ugovoreni trgovinski sporazumi mogu realizovati. Američka vojna sila bi imala drugorazrednu, a ne glavnu ulogu, njeno angažovanje bi bilo kratkotrajno, a povod više zaštita trgovinskih ugovora nego suzbijanje komunizma. Sa ovakvim zadatkom američka kopnena vojska imala bi pozitivnu ulogu u održavanju ekonomskih pozicija SAD u svetu.

Snage za izvršenje ovakvog zadatka moraju, prema rečima autora, biti uverljive, tačnije rečeno spremne, uključujući sredstva za prebacivanje i podršku, vrhunski obučene, sposobne za brzo uvođenje, a njihova akcija mora biti podržana odgovarajućim političkim raspoloženjem u SAD. One moraju biti »lakog sastava«, sastavljene prvenstveno od pešadije, vučne artiljerije i lakih oklopnih snaga (oklopna vozila slična oklopno-izviđačkom vozilu M551). Helikopterska podrška, sem za komandovanje i izviđanje, treba da bude vrlo ograničena, ali zato sistem veza treba da bude usavršen i veoma razvijen. S obzirom da se ovakve snage angažuju za ograničeno vreme i sa veoma ograničenim zadatkom,

mnoge se postojeće jedinice za podršku, kao što su obaveštajne, za civilne poslove i druge, mogu isključiti iz ovog sastava, ili znatno smanjiti.

Težište pri formiranju ovakvog sastava treba da bude na njegovom brzom prebacivanju i borbenom razvoju najmanjem mogućem pozadinskom delu i na mogućnosti lakog produženja pravaca snabdevanja. Problem pozadinskog obezbeđenja je kritičan. Snabdevanje vazдушnim putem treba uvek koristiti, ali se ipak mora imati na umu da će se pothranjivanje snaga ostvarivati pretežno morem. Ako stoje na raspolaganju luke, treba ih koristiti. Ako izgrađene luke ne postoje, onda treba biti spreman za snabdevanje preko neizgrađene obale, jer će izgradnja lučkih postrojenja, sličnih onima u Vijetnamu, s obzirom na kratkotrajnost intervencije, biti isključena. Pri ovome valja voditi računa da se pozadinski rejoni ne pretvore u unosne ciljeve za diverzantske akcije ili za napad konvencionalnim ili nuklearnim ubojnim sredstvima. Težište treba imati na rastresitom i na brzom iskrcavanju i doturu do borbenih jedinica. Rešenje izgleda da se nalazi u upotrebi »kontejnera«.

Autor smatra da bi za obezbeđenje američkih interesa u inostranstvu bilo dovoljno šest do osam divizija navedenog tipa. Te snage bi mogle da budu stacionirane u Sjedinjenim Američkim Državama, s tim što bi morale imati prednost u visokom stepenu borbene gotovosti (vežbe prebacivanja svake godine i popuna ljudstva). Orijentacija na pretežno pešadijske snage omogućila bi njihovo jeftinije održavanje u poređenju sa mehanizovanim i oklopnim jedinicama.

Dalje, sposobnost brzog razvoja pomogla bi u odvrtaanju od eventualnih pokušaja nanošenja oštete američkim interesima u inostranstvu putem veće uverljivosti i stabilnosti ekonomskog razvitka. Što je najznačajnije, sve to odgovara današnjem položaju SAD u odnosu na druge zemlje, uključujući Sovjetski Savez, obezbeđuje se zaštita američkih interesa u regionima koji poseduju sirovine i prihvatljivo je za današnju američku unutrašnjopolitičko raspoloženje.

Zaštite teritorije SAD i obezbeđenje unutrašnjeg poretka. Ovaj zadatak, prema mišljenju autora, nije nov, mada odbrana zemlje u svetlu napora Sovjetskog Saveza da proširi mogućnosti upotrebe vojne sile u svetu dobija sve veći značaj. Kao što je već rečeno, to je novi fenomen i ne postoje iskustva na kojima bi se mogla zasnivati predviđanja. Međutim, moguće je ipak razmišljati o sovjetskim namerama. S tim u vezi nije nerealan pretpostaviti da sovjetski sunarodnici ne samo što su se uverili u značaj i potrebu postojanja snaga elastičnog odgovora, već su imali i svoju sopstvenu verziju. U takvim okolnostima vojni strateg bi učinio ozbiljan propust ako odbranu teritorije SAD ne bi uneo u svoj osnovni plan. Pod ovim se podrazumeva sposobnost da se brani celokupna zapadna hemisfera, a to je Južna, Centralna i Severna Amerika.

Agresiji izvan teritorije SAD suprotstavile bi se snage za brzu intervenciju jačine šest do osam divizija iz već navedenog sastava. Ako bi do agresije došlo u samim SAD, pored ovih snaga bile bi angažovane još tri do četiri divizije iz sastava KoV i izvesne snage iz sastava Nacionalne rezerve. Za odbranu teritorije SAD ne bi trebalo planirati snage koje su stacionirane u Evropi, jer bi svaka agresija na teritoriju SAD bila istovremeno praćena i agresijom na Evropu.

Strategija koju autor predlaže zasniva se na dugotrajnijem odvrtaanju u Evropi, na zaštiti pomoću snaga koje bi odgovarale stanju pregovora SALT i SOSIN, stabilnosti američkih ekonomskih interesa u inostranstvu putem stvaranja uverljivih snaga za bitnu intervenciju i na aktivnim i rezervnim snagama za odbranu teritorije SAD i obezbeđenje unutrašnjeg poretka. Time bi se i zadaci za održavanje kopnene vojske mogli pravdati realnim i osmišljenim zadacima, koji se sa svoje strane potpuno uklapaju u sadašnji položaj SAD u svetu i u njene interese u bliskoj budućnosti. Ta strategija se uklapa i u načela američko-sovjetskog detanta, omogućava SAD da nastave sa pregovorima SALT i SOSIN na poziciji sile i odgovara sadašnjim zahtevima unutrašnje političke i ekonomske situacije.

M. Đ.

PREGLED VOJNIH SERIJSKIH PUBLIKACIJA U SVETU

Centar za vojnonaučnu dokumentaciju i informacije iz Beograda izdao je publikaciju »PREGLED VOJNIH SERIJSKIH PUBLIKACIJA«, koja je obuhvatila 1.100 publikacija iz 77 zemalja sveta. Publikaciju su sastavili S. Bukumirović i M. Gavranov. Imajući u vidu značaj vojnih serijskih publikacija kao izvora informacija za naučni i stručni rad u oblasti vojne teorije i prakse, ova publikacija svakako zaslužuje pažnju zainteresovanih za oblast vojnog dela.

Publikacija predstavlja pokušaj da se što potpunije sakupe podaci o vojnoj periodici u svetu i prezentiraju korisnicima INDOK i drugih ustanova u OSJ, u čemu je svakako i uspela. Dovoljno je navesti da je dosada najobuhvatniji pregled vojnih periodičnih publikacija dao poznati međunarodni priručnik »Urlich's International Periodicals Directory«, koji je među 55 hiljada naslova periodike zabeležilo samo 600 naslova vojnih časopisa i novina u svetu. »Pregled« beleži još 600 novih naslova, jer su neka izdanja iz »Urlich's«-a prestala da izlaze.

Prilikom sakupljanja materijala autori se nisu ograničili samo na publikacije koje izdaju oružane snage, već su obuhvatili i publika-

cije koje u širem smislu obrađuju probleme nacionalne odbrane. Tako su obuhvaćene publikacije civilne zaštite, boračkih organizacija i raznih drugih ustanova i udruženja.

U opisu publikacija navodi se ustanova koja izdaje publikaciju, izdavač, adresa, periodičnost, jezik izdanja i još neki podaci, prema međunarodnim standardima, sa registrovanjem međunarodnog standardnog serijskog broja, gde god je to bilo moguće. Tako se u ovoj publikaciji prvi put nalaze ISSN brojevi za 45 otvorenih jugoslovenskih publikacija iz oblasti ONO.

Materijal je podeljen na bibliografiju sa potpunim bibliografskim opisom, gde god je to bilo moguće, i na dva registra — registar po zemljama i stručni registar.

Registar po zemljama, pored ostalog, beleži 220 publikacija SAD, 96 iz SR Nemačke, 47 iz SSSR, 139 iz Velike Britanije, 72 iz Francuske, 27 iz Poljske, 46 iz Italije, 13 iz Austrije, itd. Uglavnom su popisane otvorene publikacije, izuzev nekoliko internih koje su poznate javnosti.

U stručnom registru publikacije su podeljene prema sledećim oblastima: opštevojne publikacije, ratna veština, KoV, ratno vazduho-

plovstvo, ratna mornarica, pešadija, artiljerija, inženjerija, oklopne jedinice, veza, pozadinske službe, vojna politika, vojno pravo, vojna istorija, vojna sociologija, psihologija i pedagogija, vojna tehnika, vojna medicina i sanitetska služba, civilna zaštita, vojne sekundarne publikacije, a među ostalim oblastima ima publikacija koje obrađuju vojnu obaveštajnu službu i policiju, granične jedinice, sport i kulturu u vojsci, regrutaciju, religiju, socijalna pitanja i modelarstvo. Međutim, treba imati u vidu da većina vojnih serijski publikacija pored glavne, obrađuje i problematiku susednih struka, tako da postojeća klasifikacija nije do kraja adekvatna.

Zahvaljujući bibliografiji i na-vedenim registrima publikacija je veoma upotrebljiva i lako se snalazi u njoj. Verujemo da će dobro doći svima koji se bave stručnim i naučnim radom, a neophodne su im informacije, jer pruža uvid u serijske publikacije koje izlaze u 77 zemalja sveta iz oblasti nacionalne odbrane.

S. B.

Hernu, Charles: VOJNIK-GRADANIN (Soldat-Citoyen) Paris, Flammarion, 1975.; 269 s.; 8°

U knjizi Charlesa Hernua *Vojnik-građanin*, koja je bila predmet osvrta u većem broju francuskih i stranih časopisa, dat je hronološki razvoj vojno-političke misli francuske Socijalističke partije od 1956. do 1974. godine, i to putem kritike tekuće francuske spoljne i vojne politike u tom razdoblju i predloga o reorganizaciji francuskih oružanih snaga. Pri tom, u njoj su izložena ne samo shvatanja autora, istaknutog rukovodioca Socija-

lističke partije, nego i zvanični stavovi te Partije. Pored toga, u njoj su dati i pogledi većeg broja predstavnika raznih političkih struja koje okuplja Socijalistička partija i izvod iz Zajedničkog programa Komunističke i Socijalističke partije, stvorenog u toku priprema za izbor Predsednika Republike 1974, koji je posvećen vojnim problemima.

Samim tim, knjiga, na žalost, ne predstavlja sistematizovano izlaganje ni pojedinih gledišta levice o vojnim problemima, a ni njihovu metodičnu obradu. Njena je okosnica hronološki osvrt pisca na najvažnije vojno-političke događaje u Francuskoj od rata francuskih oružanih snaga protiv alžirskog naroda 1956. do predsedničkih izbora 1974. godine.

I ne samo ta dva krupna događaja, nego i mnogo drugi, pa i izbori za Predsednika Republike 1965. i 1969. godine bili su naročito prilika da političke grupe okupljene u Federaciji demokratske i socijalističke levice izlože kritici degolističku politiku, posebno u vezi s problemima nuklearnog oružja, i da iznesu svoja shvatanja o potrebi borbe za trajan mir na načelima Organizacije ujedinjenih nacija. Sva ta u knjizi pomenuta i mnoga druga nepomenuta reagovanja nemaju s neposredno vojnog stanovišta toliko interesa koliko pažnju zaslužuje razrada vojne misli na Kongresu novoformirane Socijalističke partije 1972. godine posle vrlo plodnog razmatranja vojnih pitanja u partijskoj bazi.

Taj je Kongres, naime, doneo, između ostalog, odluku o formiranju komisije koja će se baviti problemima nacionalne odbrane. Ona je bila organizovala rasprave o vojnim problemima i pokušala kroz njih naći odgovor za ova pitanja:

kakva treba biti francuska nacionalna odbrana, koja evropska politika Francuske mora biti osnova vojne politike i kakav treba da bude odnos između oružanih snaga i naroda? Napomenimo uzgred: u svim pripremama za donošenje važnijih partijskih odluka iz te oblasti učestvovali su i aktivni oficiri, obično mladi.

Pisac se nešto više zadržava na načinu rada te komisije prilikom prihvatanja 1974. godine dokumenta u kojem su izloženi predlozi za reorganizaciju francuskih oružanih snaga. Ti se predlozi, u osnovi, odnose na: podelu, zadatke i sastav komponenti oružanih snaga, formiranje i obuku »vojne grupe« — osnovnog elementa teritorijalne odbrane, način dobijanja aktivnog i rezervnog starešinskog kadra, skraćivanje vojnog roka i smanjenje broja činova.

Ako bi došlo do ostvarenja tih predloga, koji su dati najčešće sa vrlo malo obrazloženja ili analize, francuske oružane snage sastojale bi se od opštenarodnih snaga, snaga za podršku i intervenciju i strategijskih nuklearnih snaga.

Opštenarodne snage svojom stalnom sposobnošću da mobilišu velike lokalne efektivne predstavljale bi glavni elemenat odvracanja i služile kao garant za demokratizaciju vojne službe. Posebno bi mesto u njima imale tzv. »osnovne vojne grupe« od po 30 građana.

Snage za podršku i intervenciju — sistem kopnenih, vazduhoplovnih i pomorskih jedinica — obezbeđivale bi integritet nacionalne teritorije, štatile strategijske nuklearne snage i intervenisale izvan Francuske kada to nametnu nacionalni životni interesi.

Strategijske nuklearne snage ob-razovali bi delovi sva tri vida oružanih snaga, ali bi težište u buduć-

nosti sve više prelazilo na njihovu pomorsku komponentu.

Aktivne bi starešine, prema tim predlozima, zaključivale ugovor o služenju u armiji na tri do maksimum petnaest godina. Kao granična godina starosti pominje se 50. godina. Rezervne bi starešine provele 6 meseci na obuci u sastavu osnovnih vojnih grupa, a sledećih 6 meseci, kao instruktori, obučavali bi regrute.

Obavezan vojni rok za vojnike skratio bi se sa 12 na 6 meseci. Podoficirski bi se činovi ukinuli, a smanjio broj oficirskih.

Bez obzira na nedorečenost, protivurečnosti i neobrazloženost svih tih predloga za reorganizaciju francuskih oružanih snaga, oni pružaju uvid u napore francuskih socijalista da, s jedne strane, pripreme odbranu koja bi, po njihovom mišljenju, bila na visini savremenih zahteva i da, s druge strane, približe armiju narodu.

Spomenimo na kraju da pisac s naklonošću nekoliko puta uzgred govori o Jugoslaviji bilo kao vojno-političkom faktor, bilo kao primeru za dobro organizovanu narodnu odbranu.

S. J.

VOJNI GLASNIK

Stručni časopis KoV-a u broju 4/76. donosi ove članke:

Kapetan fregate Miroljub Dragičević: *Borbena spremnost oružanih snaga — stalna briga Saveza komunista*

Potpukovnik Emil Šuster: *Rušenje puteva — značajan elemenat protivoklopne borbe*

Pukovnik Nikola Gnjatović: *Organizacija i metod planiranja obuke starešina, komandi i štabova*

Major Jakov Lovrić: *Uticaj hidrometeoroloških uslova na borbena dejstva*

Potpukovnik Dragoljub Glišović: *Vežbe posebne namene — Opitne i ispitne vežbe*

Pukovnik Pavle Mrsić: *Sistem veza u opštenarodnoj odbrani*

Major Savo Dželatović: *Avijacija u protivoklopnoj borbi*

Major Savo Milić: *Zaprečavanje u protivoklopnoj borbi*

Pukovnik Dušan Rudež: *Izrada i korišćenje vežbališta za obuku osmatračkih organa ABHO*

Potpukovnik Zvonko Radman: *O grafikonu meteorološko-balističkih popravaka*

Pukovnik Randel Došić: *Određivanje kose daljine cilja u parametru*

Potpukovnik Gvozden Vidović: *Uređaj za osmatranje i korekturu artiljerijske vatre (AROTAT)*

Pukovnik dr Milivoje Levkov: *Neka pitanja samozaštite u oružanim snagama*

Pukovnik Radojica Laković: *Obuka rezervnog sastava*

Pukovnik Dragomir Adžić: *Kadrovski poslovi starešina jedinica*

Major Jakov Lovrić: *Hidrometeorološki uslovi — značajan faktor savremenog ratovanja*

Potpukovnik Ratko Milojević: *Metodologija izrade i sadržaj planova komandi, jedinica i ustanova*

Potpukovnik Angel Ončevski: *Osobenosti presretanja ciljeva u vazduhu*

Major Branislav Milanović: *Analički model za određivanje borbenih mogućnosti raketnog divizionara pri linijskom rasporedu*

Potpukovnik Žarko Paroški: *Ometanje radio-relejnih veza*

Kapetan fregate Tone Žabkar: *Savremena borbena sredstva lovaca-bombardera mornaričke avijacije*

Major Slobodan Miljanović: *Ubojna sredstva sa eksplozivnim aerosolima*

Major dr Nikola Ranković: *O programiranju fizičke aktivnosti*

Potpukovnik Nikola Vitasović: *Doobuka vojnika-vozača*

Dipl. inž. Dragoslav Dimić: *Avion »UTVA-75«*

Potpukovnik u penziji Andrija Pavlović: *Organizacija jugoslovenske vazdušne odbrane za aprilski rat 1941. godine*



Časopis ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, u broju 4/76, donosi sledeće članke:

Stane Dolanc: *SKJ u borbi za ostvarivanje opštenarodne odbrane*



Časopis Ratne mornarice u broju 4/76. objavljuje ove članke:

TITO: *NESVRSTANOST IZRASLA U SNAŽAN MEĐUNARODNI FAKTOR KOJI SE DIREKTNO SUPROTSTAVLJA DOMINACIJI SVAKE VRSTE*

Kapetan bojnog broda Anđelko Kalpić: *TITO u misiji mira u morima svijeta*

Kontraadmiral Tihomir Vilović: *Metod rada komande — štaba u pripremi, donošenju i sprovođenju odluke komandanta*

Kapetan bojnog broda Dobrivoje Gligorić: *Klasifikacija i izvođenje vežbi jedinica RM i mornaričkih jedinica TO*

Kapetan bojnog broda dr Milenko Tešić: *Snabdevanje teritorijalnih jedinica i stanovništva na privremeno zauzetoj teritoriji*

Kapetan korvete Žarko Radović: *Značaj vjerovatnoće otkrivanja u izboru kriterijuma borbene efikasnosti protivpodmorničkih snaga*

Kapetan fregate Nikola Arsenijević: *Raketni sistemi u naoružanju brodova u svetskim RM*

Kapetan korvete Tomo Klobučar: *Očitavanje jeke na registratoru*

Kapetan fregate mr Kazimir Pribilović: *Veza u Mornarici NOVJ*

Kapetan fregate mr Dragoljub Arnaudović: *Prilog diskusiji o članku »Uloga starešina u jačanju unutrašnje čvrstine kod svih vojnih starešina«*

odbrana i zaštita

Časopis za odbrambene pripreme u društveno-političkim i mesnim zajednicama i organizacijama udruženog rada, u broju 4/76, u izdanju na srpskohrvatskom jeziku, donosi ove članke:

Intervju generala armije Nikole Ljubičića: *Civilna zaštita primaran strategijski zadatak*

U rubrici tedišta: *Vežbe kao slika podruštvljavanja odbrane; Posle savetovanja o društvenoj samozaštiti; Širi značaj vatrogastvu; Problemi u opremanju civilne zaštite*

Mirko Tomić: *Propagandom protiv socijalističke Jugoslavije*

Josip Vrančić: *Dokle smo stigli u mesnoj zajednici*

Marinko Stojković: *Ratni propisi u našoj praksi*

Aleksandar Vasiljević: *Kako da se koristimo naučnim informacijama*

Banko Damjanović: *Opštenarodna vežba — »Ništa nas ne smije iznenaditi«*

Tomislav Živković: *Snabdevanje vodom Beograda u slučaju rata*

Miroslav Ulčar: *Osposobljavanje mladih i rezervne vojne starešine*

Dušan Lovrić: *O metodici izvođenja nastave na fakultetima*

Milan Pujić: *Privodni i veštački objekti za zaštitu*

Mihajlo Radonjić: *Eksplzivna sredstva i zaštita od njih*

Milan Pujić: *Kurirska služba*

Dr Vlado Strugar: *Okupacioni sistemi u Jugoslaviji u drugom svetskom ratu — italijanska okupacija Dalmacije*

Ljubomir Petrović: *Narodnooslobodilački fondovi*

Milivoje Jugin: *Nove mogućnosti »daljinskog osmatranja«*

Military Review

Stručni časopis Kopnene vojske SAD donosi ove članke:

a) u br. 2 za februar 1976.

Armija SAD posle Vijetnama — major Marc B. Powe, SAD

Razmatranje savetnika jednog manjeg ešelona, — Frederick V. Lep-pien, SAD

Sirijska strana brda — Charles Wakebridge

Psihologija mira Srednjeg istoka — Nahum Goldmann

Osuda mira — Bechr Ben Yahmed

Profili uzdizanja oficira u oružanim snagama Kanade — ppuk. Robert S. Riley, SAD

Obeležja dvadesetogodišnjice:

Istočnoindijska kompanija i američka revolucija — major David Curtis

Blokiranje FM taktičkih komunikacija — Robert D. Rood, SAD

Intervencija SAD u Libanu — 1958 — ppuk. Margaret M. Bodron, SAD

Bitka kod Colenso: Prva bitka u operaciji na r. Tugela — David M. Crane, SAD

b) u br. 3 za mart 1976.

Problemi koje stvaraju slobodne nuklearne zone — ppuk. Jay C. Mumford, SAD

Jugoistočna Azija u postdetantnom periodu — M. K. Chopra, Indija

Vazdušnodesantna divizija i strategijske koncepcije — puk. Fletcher K. Ware, SAD

Odbrambeni naponi Ujedinjenog Kraljevstva 1975—84. — David Greenwood

Pomorski zakon: perspektiva Armije — major Ronald P. Cundick, SAD

Obeležja dvadesetogodišnjice:

Revolucionarna generacija — major Theodore J. Crackel, SAD

Strategije novog kratkog rata — Gen. James H. Polk, SAD

Doprinosi teoriji organizacije — major James K. McCollum, SAD

Počeci stvaranja Američke vojne policije — major John A. Hardaway, SAD

Rasprave Egejskog mora — Thomas J. McCormick, SAD

c) u br. 4 za april 1976.

Nuklearni terorizam i Srednji istok — CPT Augustus R. Norton, SAD

Sadašnja uloga američkog vojnika — major Robert F. Helms II, USA
Oktobarski rat — Sahranjivanje blickriga. — Jeffrey Record

Južni blok NATO-a: Period posle oktobarskog rata 1973. god. — Adm. Means Johnston

Vojni pisci: Reč izdavača — Col. Lloyd J. Matthews, USA

Britanska strategija u ratu za američku nezavisnost — ppuk. Alfred F. Grenier

Unutrašnji putevi u Istočnoj Africi: NR Kina i Tanzanija — Maj. Michael E. Dash, USA

Dinamika borbene logistike KoV-a — DG Ervin M. Graham Jr., USA

Problemi upravljanja SALT II. — Colin S. Gray

défense nationale problèmes politiques économiques scientifiques militaires

Francuski časopis za političke, privredne, naučne i vojne probleme, objavljuje ove članke:

a) u svesci za maj 1976.

Francuska i imigranti — Paul Dijoud

Standardizacija naoružanja — Jean-Laurens Delpech

Francuska i Ujedinjene nacije — Jean Duvila

Francuska politika odbrane i politika Ratne mornarice — Vice-admiral Wolff

Partneri Sirija i Liban u arapskom pokretu — Pierre Rondot

Opasno grčko-tursko suparništvo u istočnom Sredozemlju — Jacques Menoncourt

Brazil, nova međunarodna sila — Didier Laurand

Politika i diplomatija: Dve velike sile i Sredozemlje — Jacques Vernant

Privredne aktuelnosti: Opadanje prestiža Evrope i prvi koraci novog međunarodnog poretka — J.-G. Mériqot

Nauka i tehnika: Zaštita informacija u mreži kompjutera — Pukovnik D. Chevignard

Kroz knjige: Jedan novi dokumenat o porazu 1940. — André Nolde

Povodom knjige »L'Adieu aux armées« (Zbogom, vojsko!): Da li će nuklearne snage neizbežno uneti promene u način regrutovanja? — Gérard Vaillant

STRATEGIE

Organ Francuskog instituta za strategijska istraživanja, u broju za januar-februar-mart 1976, objavljuje članke:

Jedan koncept odbrane koji bi bio prihvatljiv za Zapad: gradski bedemi — Marc Geneste

Francuska i problemi energije — Jacques Ballet

b) u svesci za juni 1976.

Čemu treba da služi armija i kako da se upotrebi? — general Mery
Čemu služi Skupštinska komisija za nacionalnu odbranu? — Albert Voilquin

Ima li izgleda da će u Libanu doći do podele? — Philippe Rondot
Nemačka uoči izbora — Alfred Frisch

Jugoslavija, gotovo trideset godina nakon poznatog konflikta — Paul Maldent

Prošlo je dvadeset pet godina od konflikta Truman — Mak Artur — Claude Delmas

Suecki kanal godinu dana nakon otvaranja — admiral H. Labrousse
Politika i diplomatija: »Doktrina« Sonenfeld — Jacques Vernant

Nauka i tehnika: Kosmička ostvarenja i njihov doprinos odbrani — kapetan bojnog broda Lajous

WEHR KUNDE

Časopis za vojne probleme, organ Udruženja za vojnu nauku SR Nemačke, donosi ove članke:

a) u svesci za maj 1976. (broj 5)

Vojnici Bundesvera — Armin Zimmermann

O društveno-ekonomskoj krizi — Alexander M. Haig

Vojni aspekti standardizacije naoružanja — Harald Wust

Evropska bezbednost sa francuskog stanovišta — Pierre Dabezies
Izrael — Problemi njegove strate-

gije i politike — Dr Heinrich Zardor

Kritičke primedbe na osnovni kurs za štapske oficire na Višoj vojnoj akademiji Bundesvera — Dr Manfred Wörner

Dirigovani projektili sa mogućnošću angažovanja u stratezijske svrhe — O američkom »Cruise Missile« — programu — Dr Hubert Feigl

Upotreba nuklearne energije u Aziji — Maharaj K. Chopra

Organizacija kineske Narodnooslobodilačke armije — Peter Roell
Stav crkve o ratu — Lothar Groppe

Pregled aktuelnosti:

Kratke informacije — Personalne promene u Bundesveru — SAD: Budžet za odbranu — SAD: Vojni angažmani 1975/1976. — SAD: Podmornica »Ohajo« — Zabeleške o britanskoj odbrani — Problemi odbijanja vojne službe pod oružjem u četiri zemlje na severu Evrope — Norveška: Strane podmornice — Francuska: Avion »delta 2000« — Francuska: Izvoz oružja — Francuska: Avion »super etendard« — SSSR: Sovjetska severnomorska flota — Egipat: Sopstvena industrija naoružanja — Japan: Izvoz oružja — Kina: Sovjetsko naoružanje — Zabeleške iz Azije

b) u svesci za juni 1976. (broj 6)

Severnoatlantski savez i »koncept njegove strategije« — Jürgen Bennecke, general u penziji

Koliko bezbednosti garantuje

SALT? — Georg Vancura, Bern

Razmišljanja o upotrebi vojne sile kao sredstva politike SAD — dr fil. Elmar Wienhöfer

Jugoistočna Azija na prekretnici — Friedrich Wilhelm Voss, generalštabni pukovnik u penziji

Precizno vođeni projektili — dr Hans Rühle

O koncepciji obuke oficira — Alfons Pawelczyk, rezervni pukovnik
Novi centralni propisi oružanih snaga SSSR-a — Horst Hofmann, viši vladin savetnik

Pregled aktuelnosti:

Savezni savet za bezbednost — Ko su rukovodioci u evropskom NATO-u? — Služenje obaveznog roka u vojsci i izbegavanje služenja pod oružjem

SAD: Zatvaranje pomorskih baza — Maršovski projektili »toma-hawk« — Žene u odbrani

Francuska: Izdaci za odbranu za 1977. godinu — Nove vojne oblasti — Termonuklearni projektili — Podmornice u Indijskom okeanu
Švedska: Novi predlog o razoružanju

SSSR: Razvoj vozila na vazdušni jastuk

Mađarska: Zakon o odbrani zemlje

Maroko: Oružane snage

Indija: Politika naoružanja

Pakistan: Nuklearno naoružanje

NR Kina: Novi ustav i oružane snage



Italijanski vojni časopis u broju 3 (maj-jun) 1976, donosi ove članke:

Podsećanja o novoj odbrambenoj
konceptiji — korpusni general
Luigi Salatiello
Nova logistička organizacija švaj-
carske armije — potpukovnik Er-
nest Kuhn
Obrana Evrope — neka razmi-
šljanja o bezbednosti — dr Franco
Angelini
Uredba o vojnoj disciplini u oru-

žanim snagama Kine — general u
rezervi Franco Donati
Šta je to mehanizovana brigada —
mogućnosti i ograničenja novog
ustrojstva — major Ferruccio Botti
Strategija i taktika — divizijski
general Ugo Tarantini
Lako naoružanje — kalibri 5,56
mm — poručnik Antonio Verdi-
cchio